

♥ DEN PERSONLIGE FORTÆLLENDE TEKST

Hemmeligheder

FP10 MAJ 2023, OPGAVE 2

I DETTE MATERIALE FINDER DU

- 1** Præsentation af opgaven
Introduktion til dansklæreren.
- 2** Lær at afkode opgaverne til prøven
Aktivitet til eleverne. Varighed 1-2 lektioner.
 - A** Forstå situationen og lur opgavekravene
 - B** Styr processen
 - C** Brug ressourcerne
 - D** Hiv fat i erfaringerne
- 3** Undervisningsforløb med faglige fokuspunkter
Undervisningsguide til dansklæreren. Varighed 6-8 lektioner.

De faglige fokuspunkter er:

INDHOLD

 - 🕒 Den anonyme men personlige jeg-fortæller
 - 🕒 Overskrift der fænger

SPROG

 - 🕒 Reflekter med fakta og viden
 - 🕒 Pitch din tekst

FORM

 - 🕒 Layout en artikel

SKRIVSTRATEGI

 - 🕒 Skriv den bagfra
- 4** Den gode tekst og faldgruberne
En håndsækning til lærer og elever. Erfaringer fra prøverne.

1

Præsentation af opgaven

Introduktion til dansklæreren

I opgaven *Hemmeligheder* (fp10 maj 2023) skal eleverne skrive en personlig beretning baseret på egne oplevelser, erfaringer og tanker om hemmeligheder. De må også gerne inddrage erfaringer fra andre.

Teksten skal indgå i et temanummer i en avis, og målgruppen er bred og uspecifik i form af avisens læsere. Eleven vælger selv om de vil layoute teksten til en trykt eller digital avis, da det er af mindre betydning.

Som forberedelse til indholdet til deres tekst, skal de undersøge, hvorfor vi mennesker har hemmeligheder, og hvad hemmeligheder betyder for os og inddrage denne viden i deres tekst.

På den måde er der to planer i den tekst eleverne skal skrive. Dels et konkret plan med afsæt i egne erfaringer og livsverden og dels et mere generelt plan, hvor emnet hemmeligheder sættes i et større perspektiv.

Det er oplagt at tale med eleverne om, hvad det betyder for valg af især det personlige indhold, når man ved, at teksten skal læses af en bred målgruppe. Hvor meget kan man røbe, hvor meget af sig selv vil man give uden, at indholdet bliver for privat

Eleverne skal i teksten udtrykke sig i fremstillingsformerne: **fortælle**, **argumentere** og **reflektere** og på sin vis minder netop disse fremstillingsformer om dem, man kan møde i radioprogrammet *Sara og Monopole* og lignende podcast, brevkasser m.fl., der behandler medmenneskelige problemstillinger i en moderne verden.

Eleverne kan trække på de erfaringer, de har med at skrive lignende typer af fortællende og reflekterende tekster med afsæt i dem selv som fx erindringer, essays, personlige taler, klummer m.fl.

2

Lær at afkode opgaverne til prøven

Aktivitet til eleverne. Varighed 1-2 lektioner.

A

OPGAVE

Forstå situationen og lur opgavekravene

I denne øvelse bliver I gode til at forstå skrivesituationen i en opgave og lure kravene. Det er nemlig afgørende for, at jeres tekster kommer til at fungere.

Start med det hvide, inden I hopper ud i det blå.

1

Få opgaven HEMMELIGHEDER frem på skærmen eller lav et print af den, så I kan markere de vigtige nøgleord.

2

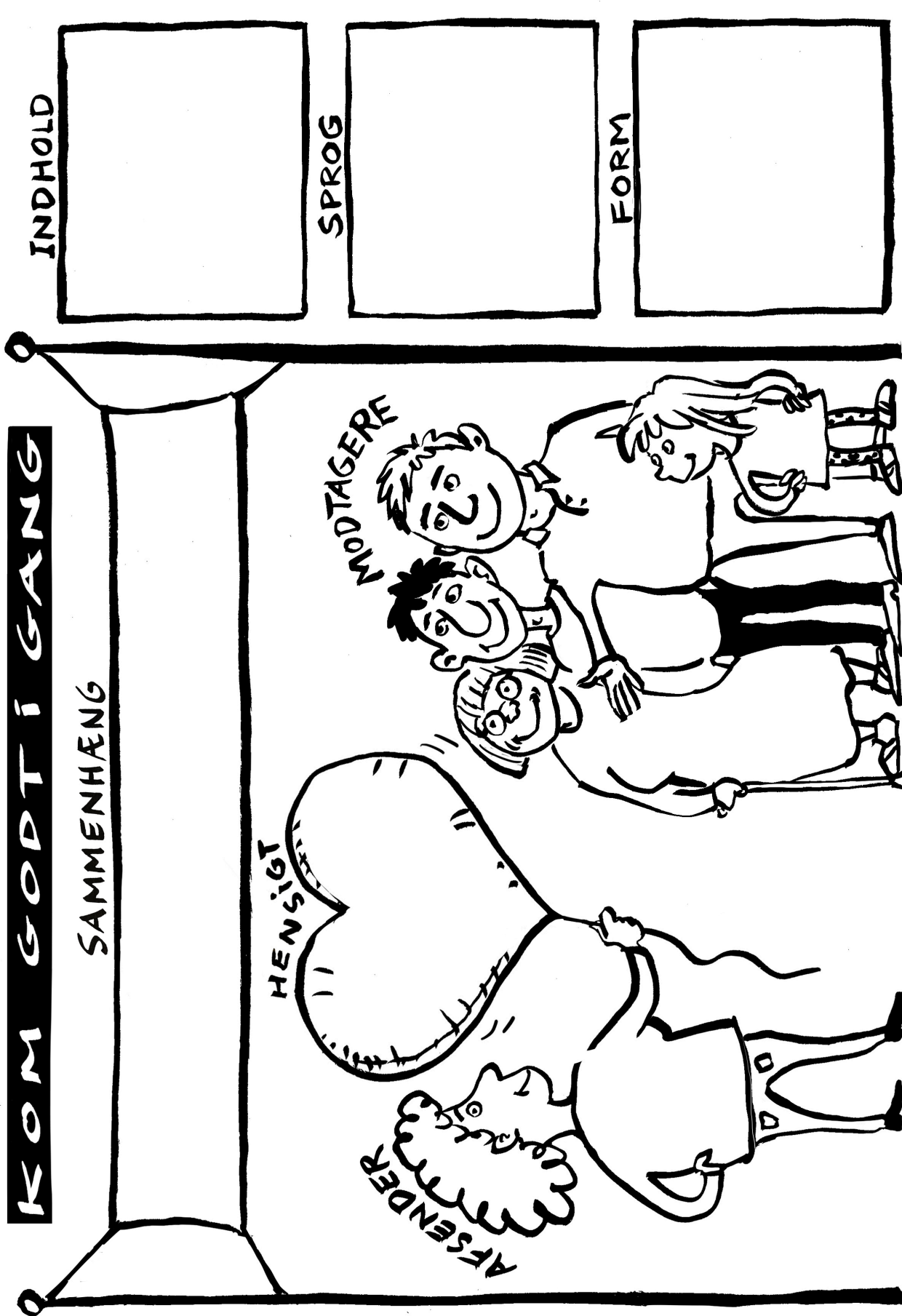
Start med at nærlæse skrivesituationen, som er teksten på den hvide baggrund.

Brug **KOM GODT I GANG**. Noter på figurerne: hvorfor teksten skal skrives, hvilken afsenderrolle I skal skrive i, hvad der er tekstens hensigt, og hvem der er modtagerne.

3

Herefter nærlæser I, hvad der står i den blå kasse, hvor opgavens krav er beskrevet.

Skriv stikord til tekstens indhold, sprog og form til højre på **KOM GODT I GANG**.

TEGNING: ANNETTE CARLSEN

IDÉ: CHARLOTTE RYTTER

B

OPGAVE

Styr processen

Et godt produkt kræver en god og styret proces. Det gælder uanset om I skal planlægge en fest, lave en lagkage eller skrive en tekst i skriftlig fremstilling.

Til prøven har I 3 ½ time til rådighed.

Der er noget I skal gøre FØR I skriver. Andre ting I skal have fokus på MENS I skriver, og der er en del at tage sig af EFTER I har skrevet første udkast til teksten. I skal regne med at afsætte cirka 1 time til hver del.

1

I denne opgave skal I lave en to-do-liste på alle de del-opgaver, der vil bringe jer og teksten helt til mål.

Se evt. filmen **TO-DO-LISTEN** på skriveklar.gyldendal.dk

Hvad skal I forberede
FØR
I begynder at skrive teksten?

Hvad skal I have fokus på
MENS
I skriver teksten?

Hvad skal I sørge for at gøre
EFTER
I har skrevet teksten?

OPGAVE

Brug ressourcerne

Til opgaven er der ofte en ressource tilknyttet, som skal bruges enten direkte i opgaven eller som inspiration.

Andre gange skal I selv ud på nettet og finde ressourcer, der skal bruges i teksten. Det kan være alt fra illustrationer til fakta og viden m.m.

Nogle gange kan det være en god ide selv at opsøge ressourcer for at bedre at kunne besvare opgaven. Det hedder research.

Husk også at du selv er en ressource og kan både bruge dine livserfaringer, din viden om verden, fra danskundervisningen eller fra andre fag, når du besvarer en opgave.

I opgaven HEMMELIGHEDER er der dels et billede, som kan sætte tanker og ideerne i gang.

Derudover er der et opgavekrav, der lyder: *Som forberedelse skal du undersøge, hvorfor vi har hemmeligheder, og hvad hemmeligheder betyder for os, og inddrage denne viden i din tekst.*

1

Hvilke tanker sætter billedet i gang, som I kunne bruge til at skrive videre på?

2

Brug disse to kilder fra dr.dk og find eksempler på informationer og viden om hemmeligheder, I finder interessante, og hvad I mener, I ikke ville kunne bruge.

Tal om, hvordan jeres udvalgte fakta og viden ville kunne inddrages og give mening i jeres tekster.

🕒 **DERFOR ER HEMMELIGHEDER NØDVENDIGE FOR OS**

af Mathilde Sørensen, dr.dk, 25. juli 2016

<https://www.dr.dk/levnu/psykologi/derfor-er-hemmeligheder-noedvendige-os>

🕒 **HEMMELIGHEDSFULDE DANSKERE LYVER OVER FOR FAMILIE OG VENNER**

af Anders Holm Nielsen, dr.dk, 25. juli 2016

<https://www.dr.dk/nyheder/indland/grafik-hemmelighedsfulde-danskere-lyver-over-familie-og-venner>

OPGAVE

Hiv fat i erfaringerne

Når I går til prøve, er det på baggrund af alle de erfaringer I har med fra undervisningen, hvor I bl.a. har arbejdet med at:

- ✓ skrive tekster i forskellige situationer,
- ✓ have fokus på, at indholdet i en tekst skal give mening for læseren
- ✓ få tekster til at hænge godt sammen.

PRAKSISERFARINGER

Det har I med garanti arbejdet med i danskundervisningen, men måske har I også skrevet tekster i andre fag, holdt foredrag eller fremlæggelser i klassen osv.

Måske har I haft særlig fokus på at skrive i bestemte fremstillingsformer, i særlige afsenderroller, til specifikke modtagere, skrevet tekster med en klar hensigt m.m.

Det kalder vi praksiserfaringer.

VIDENSERFARINGER

Men I skal også trække på den viden om tekster, som I har fået af at læse et utal af forskellige typer af tekster fra mange slags medier: bøger, antologier, aviser, netartikler, hjemmesider, kommentarer på sociale medier, blogs, manuskripter, mails og mange flere.

Derudover skal I også hive fat i jeres erfaringer fra livet generelt. Både i livet i skolen og i livet udenfor skolen.

Det kalder vi videnserfaringer.

Når man skal have fat på sine erfaringer, skal I forestille jer, at alle jeres erfaringer er balloner, der svæver over jer i en lang snor. For de er nemlig til at få fat på, hvis man øver sig. Nogle erfaringsballoner kan være lette og hurtige at hive ned, mens I skal kæmpe lidt mere med at få andre frem i hukommelsen.

1

Hiv fat i jeres erfaringer fra undervisningen og i livet generelt, og skriv ind i ballonerne, hvilke konkrete erfaringer, I ville kunne trække på i netop denne opgave.

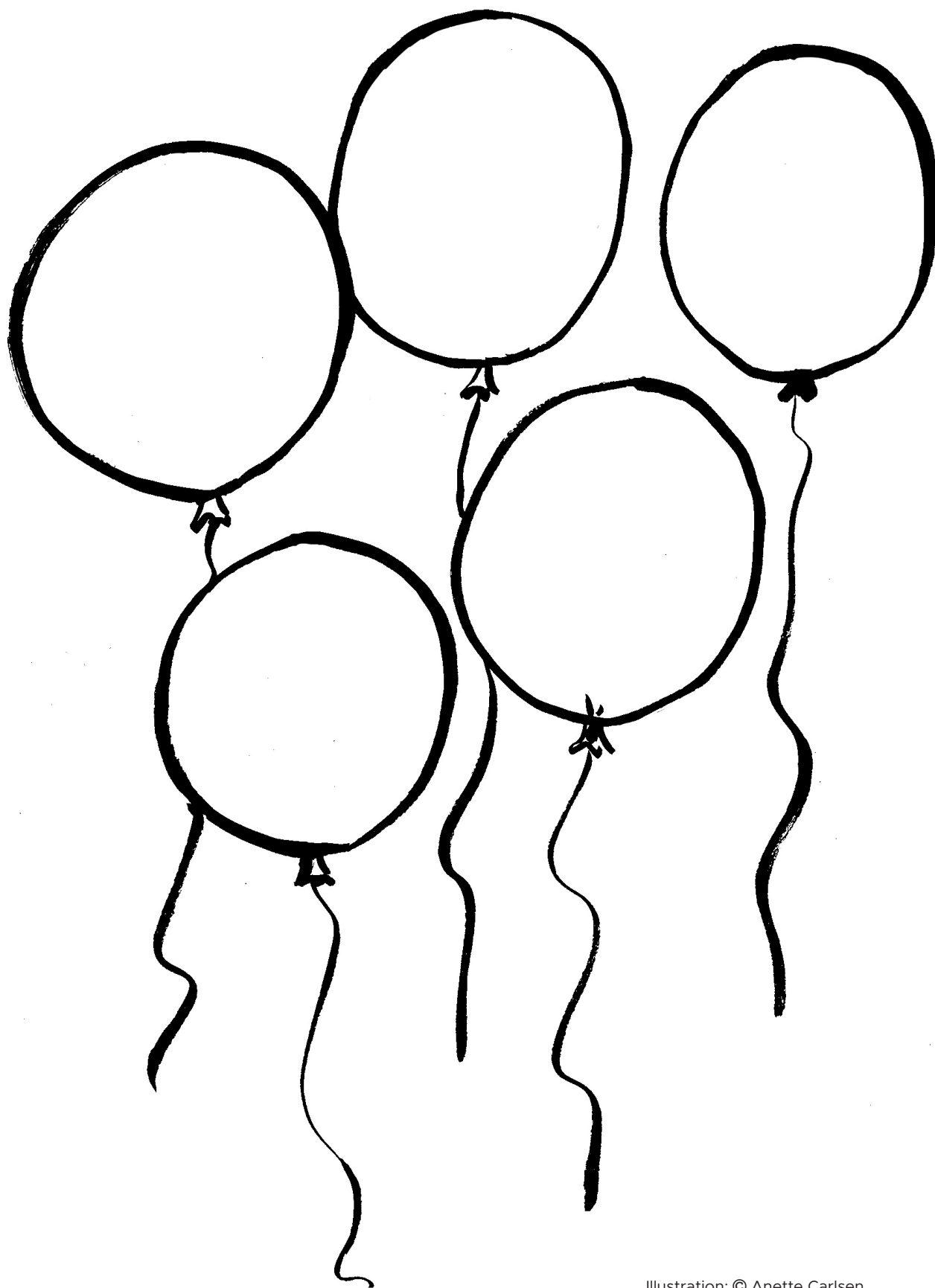

Illustration: © Anette Carlsen

3 Forløb med faglige fokuspunkter

Undervisningsguide til dansklæreren

Hvis du bruger opgaven *Hemmeligheder* som undervisning, kan de faglige fokuspunkter for eksempel være:

INDHOLD

- 🕒 Den anonyme men personlige jeg-fortæller
- 🕒 Reflekter med fakta og viden

SPROG

- 🕒 Overskrift der fænger
- 🕒 Pitch din tekst

FORM

- 🕒 Layout en artikel

🕒 Den anonyme men personlige jeg-fortæller

Et af opgavekravene er, at eleven skal fortælle om *dine egne eller andres erfaringer med hemmeligheder*.

Med andre ord skal eleverne formidle en god historie og ikke blot gengive en neutral beretning eller opremsning af et handlingsforløb.

FORSLAG

1

Tal med eleverne om, at "jeg"-et skal præsenteres for læseren, da de jo ikke ved, hvem du er. En præsentation kan sagtens være anonym, men det er vigtigt at give læseren et indtryk af alder, tid og sted. Fx *Som teenager kan det godt være svært at holde på en hemmelighed. Når man endda også er afhunkøn, så er det endnu sværere. For vi tøser elsker at sladre. Især når man som jeg bor langt ude på landet, hvor der virkelig ikke sker det store.*

2

Lad eleverne forberede deres historie ved enten at bruge **📖 FORTÆLLEBLOMSTEN** eller introducer dem for **📖 FORTÆLLEKLODSENE**.

3

Få eleverne til at fortælle deres egen historie mundtligt, inden de begynder at skrive den ned. Lad dem give hinanden feedback på, hvor historien er interessant, og hvor man som modtager begynder at kede sig.

🕒 Reflekter med fakta og viden

I teksten skal eleverne: *reflektere over, hvorfor mennesker har hemmeligheder*.

I den forbindelse har de som forberedelse til deres tekst skulle *undersøge*,

hvorfor vi har hemmeligheder, og hvad hemmeligheder betyder for os, og inddrage denne viden i din tekst.

FORSLAG

1

Lad eleverne lave research på nettet om emnet og lav en fælles brainstorm på, hvad de har fundet ud af. Brug evt. de to anbefalede kilder fra Opgave C: Brug ressourcerne:

🕒 DERFOR ER HEMMELIGHEDER NØDVENDIGE FOR OS

af Mathilde Sørensen, dr.dk, 25. juli 2016

<https://www.dr.dk/levnu/psykologi/derfor-er-hemmeligheder-noedvendige-os>

🕒 HEMMELIGHEDSFULDE DANSKERE LYVER OVER FOR FAMILIE OG VENNER

af Anders Holm Nielsen, dr.dk, 25. juli 2016

<https://www.dr.dk/nyheder/indland/grafik-hemmelighedsfulde-danskere-lyver-over-familie-og-venner>

2

Brug 📄 **REFLEKSIONSBLOMSTEN** til at de i mindre grupper og mundtligt får reflekteret over, hvorfor mennesker har hemmeligheder, og hvad det betyder for os.

3

Lad eleverne skrive deres umiddelbare tanker ned ved at bruge startsætningerne fra 📄 **REFLEKSIONSBLOMSTEN**. Så kan de altid finpudse det sprogligt senere.

🕒 Overskrift der fænger

I opgavekravene står at, eleven skal *give din tekst en rubrik*.

Overskrifter, rubrikker eller titler kan være med til at tydeliggøre hensigten med teksten og gøre modtageren nysgerrig. Overskrifter er et kreativt hjørne af teksten, der kræver, at man som skribent læser sin tekst igennem og ser den i et lidt større perspektiv ved at stille sig selv spørgsmålet: hvad er det egentlig jeg vil med min tekst, og hvordan kan jeg gøre min læser nysgerrig på at læse den?

Husk at overskriften i en besvarelse til prøven ikke er opgavens overskrift, som her *Opgave 2 hemmeligheder*. Det er blot angivelse til censor, og kan stå i sidehovedet eller være angivet med en mindre skriftstørrelse, der ikke forstyrrer teksten som helhed.

FORSLAG

1

Lad eleverne skrive 3-5 forslag ned til overskrifter til deres egne eller hinandens tekster. Overskrifterne må max være 5-8 ord.

Fem gode huskeråd, når man skriver overskrifter:

- Brug gerne **et tal** i overskriften
"To hemmeligheder jeg gerne ville være foruden"
- Brug "**Sådan**" i overskriften
"Sådan holder du på en umulig hemmelighed"
- Skriv overskriften som et **spørgsmål**
"Hvorfor pirrer hemmeligheder?"
- Brug **negative superlativer** i stedet for positive
"Den værste hemmelighed, jeg kom til at røbe"
- Brug **ordspil eller alliterationer**:
"Hemmelig, nemlig!"

2

Præsenter eleverne for alternative skrifttyper til at skrive overskrifter, da disse gerne må skille sig ud fra brødteksten. Eksempel:

Opgave 2 Hemmeligheder

Hvad der virkelig skete den aften...

🎯 Pitch din tekst

Et pitch er en kort fremhævet tekst, der står lige under overskriften. Du kender det fra programoversigter på Netflix, trailere til film eller som manchetter i avisartikler og på mange hjemmesider, der også bruger et pitch til at få læseren på krogen.

En pitch kan først skrives, når teksten er faldet nogenlunde på plads. Men det kan være et skrivepædagogisk greb eller finte om du vil, til at få eleverne til at læse deres tekst og forholde sig til, hvad de egentlig er, de gerne vil formidle. Altså kan en god pitch fremme selve hensigten med teksten.

FORSLAG

1

Brug skriveøvelsen **SKRIV EN PITCH** fra *SkriveKlar 9, Forløb 2, skriveøvelse 3*.

🎯 Layout en artikel

I opgaven fremgår det, at elevens beretning skal indgå i et temanummer i en avis.

Det betyder konkret, at eleven også skal layoute sin tekst, som de forestiller sig, at den vil se ud i avisen. Eleverne vælger selv, om det skal være en digital eller trykt avis.

Her kan de vise, at de kan anvende forskellige modaliteter og skrivepro-

grammets formateringsmuligheder funktionelt og sikkert, som det heder sig i prøvevejledningen fra UVM.

FORSLAG

1

Find eksempler på, hvordan henholdsvis digitale og trykte artikler ser ud i en avis.

I kan evt. bruge de to artikler, som der henvises til i **Opgave C Brug resourcerne** og i det faglige fokuspunkt Reflekter med fakta og viden.

2

Vælg det format, som bedst matcher de muligheder, der er i elevernes skriveprogram.

3

Tal med eleverne om, hvilke layoutvalg, der vil gøre teksten overskuelig og indbydende at læse.

Organisering af skriveprocessen

FØR ELEVERNE SKRIVER

Brug en eller flere af øvelserne fra **Lær at afkode opgaverne til prøven**. Forbered teksten ved at arbejde med de udvalgte faglige fokuspunkter:

- Den anonyme men personlige jeg-fortæller
- Reflekter med fakta og viden

MENS ELEVERNE SKRIVER

Du kan enten lade eleverne forberede og skrive teksten, som I plejer.

Eller du kan også prøve denne skrivestrategi: Skriv den bagfra.

Det kan være en sjov udfordring at skrive en tekst bagfra (altså afsnitsmæssigt) både skriveteknisk og hjernemæssigt, da vi er så vant til at skrive kronologisk. Men det er en måde, hvorpå du som skribent bliver tvunget til at forholde dig til, hvor du vil hen med din tekst, og det kan give nogle andre perspektiver.

Jeg siger ikke, at det er nemt, men det kan være sjovt at gøre noget andet, end man og hjernen lige plejer.

EFTER ELEVERNE HAR SKREVET

Brug **SPROGVASKMANUALEN**, når eleverne skal lave den sidste korrektur. Du finder en videoguide til eleverne på skriveklar.gyldendal.dk til hvordan de skal bruge manualen.

Arbejd med de faglige fokuspunkter:

- Overskrift der fænger
- Pitch din tekst
- Layout en artikel

4

Den gode tekst og faldgruberne

Vejledning- og vurderingsguide til dansklæreren

Nedenstående oversigt følger de tre vurderingsdimensioner: Funktion, Indhold og form. Du kan bruge guiden, når du skal enten VEJLEDE eller VURDERE dine elevers tekster.

Du kan fx gøre vejen til den gode tekst konkret og håndterbar for alle elever – og ikke kun en gættekonkurrence for de få – ved at du inden og evt. undervejs i skriveprocessen taler med eleverne om, hvad der kendetegner den gode tekst, og hvilke faldgruber de skal være opmærksomme på.

	DEN GODE TEKST VIL OFTE VÆRE KENDETEGNET VED:	FALDGRUBERNE VIL OFTE VÆRE:
FUNKTION	<p>At det personlige afsæt er tydeligt.</p> <p>Hensigten med teksten er klar for modtageren.</p> <p>At det er tydeligt hvornår der skiftes med fortællende, argumenterende og reflekterende.</p>	<p>At teksten er neutralt beretende uden tydelige fortællende træk.</p>
INDHOLD	<p>At man som læser kan identificere sig med "Jeg"-fortælleren.</p> <p>At det indforståede gøres forståeligt for det uforstående læser.</p> <p>At refleksioner over hemmelighedens betydning og ens egne holdninger til hemmeligheder også får en vis fylde.</p>	<p>At "jeg-fortælleren" er forholdsvis anonym eller usynlig for læseren.</p> <p>Indholdet er indforstået og en del er irrelevant for tekstens hensigt.</p> <p>Refleksionen er meget kortfattet.</p>
FORM	<p>At tekstens dele hænger sammen fx ved at der refereres tilbage til eksempler fra den fortællende del.</p> <p>At teksten er layoutet som skulle den bringes i en avis ved at eleven viser, at de kan anvende forskellige modaliteter.</p>	<p>At teksten mindre dele ikke hænger sammen som en helhed.</p> <p>Teksten er ikke layoutet.</p>